

ВІДГУК

офіційного опонента Шаповала Романа Володимировича на дисертаційну роботу Цибуліна Тараса Григоровича «Адміністративно-правове забезпечення інформаційно-аналітичної роботи Міністерства юстиції України», подану на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність обраної теми. Дисертаційне дослідження Т.Г. Цибуліна присвячене актуальній сьогодні проблемі – інформаційно-аналітичній роботі Міністерства юстиції України та її адміністративно-правовому забезпеченню. Не зважаючи на той факт, що інформаційно-аналітична робота вивчається та є предметом дослідження багатьох наук та наукових напрямів, в межах теорії адміністративного права її приділяється мало уваги. В наукових і навчально-методичних джерелах інформаційно-аналітичну роботу згадують здебільшого як соціальне чи організаційно-управлінське явище, яке виступає допоміжним засобом у владній діяльності органів публічного управління. Отже, рецензована робота є актуальною, а фактори, які про це свідчать, наступні:

- розвиток інформаційних відносин в Україні та світі, що вплинуло на зміст і форми здійснюваної владної діяльності всіх суб'єктів публічного управління, серед яких особливе місце займає Міністерство юстиції України;

- соціально-економічні та політичні зміни в Україні, котрі торкнулися змісту адміністративного права як галузі права України, а разом з цим і доктринальних положень адміністративного права щодо суб'єктів публічного адміністрування. Наприклад, суттєво переглядається роль та місце міністерств в загальній системі органів виконавчої влади та в системі центральних органів виконавчої влади, їх взаємодія між собою, з органами місцевого самоврядування та з суб'єктами приватного права. Міністерство

юстиції України є центральним органом виконавчої влади, компетенція якого за останні тридцять років суттєво змінювалась, в тому числі під впливом розвитку в суспільстві інформаційних відносин. Інформаційна, аналітична та інформаційно-аналітична робота стали обов'язковими атрибутами публічно-владної діяльності міністерства, які забезпечують якість прийнятих рішень та вчинених дій, а також ефективність функціонування Міністерства юстиції України;

- відсутність комплексних адміністративно-досліджень, які присвячені проблемам інформаційно-аналітичної роботи. Наприклад, в межах управлінських та економічних наукових напрямів інформаційно-аналітична робота розглядається або як елемент публічного управління, або як елемент менеджменту. В науці ж адміністративного права комплексних праць, які б розглядали та розкривали інформаційно-аналітичну роботу як правове явище, немає;

- у зв'язку з тим, що категоріальний апарат адміністративного права суттєво змінюється та оновлюється, питання вдосконалення інструментів наукового пізнання в дослідженнях адміністративно-правових явищ, набуває значної актуальності, адже, наприклад, в спеціальній літературі відсутня чітка науково-обґрунтована позиція щодо співвідношення понять «робота» та «діяльність», в тому числі, коли мова йде про інформаційно-аналітичну роботу чи діяльність.

Ці та багато інших проблемних питань свідчать про актуальність теми дисертації для розвитку науки адміністративного права, її своєчасність для вдосконалення адміністративного законодавства та правозастосовної діяльності суб'єктів публічного управління.

Таким чином, варто підкреслити, що адміністративно-правове забезпечення інформаційно-аналітичної роботи Міністерства юстиції України є актуальним предметом теоретико-правового дослідження.

Дисертаційне дослідження Т.Г. Цибуліна є затребуваним як з позицій правової науки, так і з точки зору практичної діяльності, спрямованої на удосконалення чинної нормативно-правової бази.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Робота, запропонована здобувачем характеризується системним підходом до предмету дослідження. Структурно дисертація складається із вступу, чотирьох розділів, нерозривно пов'язаних між собою, висновків, списку використаних джерел та додатків. Структура повністю відповідає цілям і завданням дослідження, дозволяє послідовно розглянути всі проблеми, визначені автором. Обґрунтованість положень, сформульованих у дисертації, підтверджується також критичним аналізом наявних літературних джерел юридичного спрямування з проблем науки адміністративного права.

Високий ступінь наукової обґрунтованості результатів виконаного дослідження забезпечено також використанням відповідних наукових методів, що дозволило здобувачеві сформулювати ряд важливих наукових положень, висновків та рекомендацій. Зокрема, завдяки використанню діалектичного методу наукового пізнання було здійснено загальнотеоретичне дослідження інформаційно-аналітичної діяльності як елементу функціонування Міністерства юстиції України (розділи 1, 2, 3, 4). Логіко-семантичний метод було використано для дослідження дефініцій, які в сукупності допомагають розкрити тему дисертаційного дослідження (підрозділи 1.2, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 4.1, 4.4), зокрема з'ясовано співвідношення термінів «інформаційно-аналітична робота» і «інформаційно-аналітична діяльність» (підрозділ 1.2), розкрито зміст терміну «інформаційна діяльність» (підрозділ 2.1), з'ясовано зміст терміну «аналітична діяльність» (підрозділ 2.2), з'ясовано змістовне співвідношення понять «інформаційна діяльність», «аналітична діяльність» та «інформаційно-аналітична діяльність» (підрозділ

3.1), висвітлено змістовне наповнення поняття «владна діяльність» (підрозділ 2.3), розкрито сутність понять «зовнішня публічно-владна діяльність» (підрозділ 4.1) та «внутрішня організаційно-управлінська діяльність» (підрозділ 4.4). Історико-правовий метод було використано під час висвітлення особливостей історичного розвитку наукової думки про інформаційно-аналітичну роботу та діяльність в науці адміністративного права (підрозділ 1.1). Методи моделювання, аналізу та синтезу були використані для розробки пропозицій щодо удосконалення законодавства (розділи 3, 4). Метод групування та системно-структурний підхід допомогли визначитись із методологічними особливостями дисертаційного дослідження (підрозділ 1.2), із видами інформаційно-аналітичної діяльності, що використовуються суб'єктами публічного управління, зокрема, Міністерством юстиції України під час реалізації своєї компетенції (підрозділи 3.2, 3.3), із елементним складом адміністративної компетенції Міністерства юстиції України (підрозділи 4.2, 4.3).

Висновки, зроблені у дисертації щодо типології інформаційно-аналітичної діяльності за цільовим критерієм, що дозволило виокремити чотири її базові види: 1) науково-дослідна інформаційно-аналітична діяльність, яка спрямована на отримання нових знань та сприяє генерації науково обґрунтованих висновків і ідей на основі системного аналізу даних; 2) оціночна інформаційно-аналітична діяльність акцентує увагу на визначенні відповідності якості та ефективності об'єктів і процесів за заданими параметрами (критеріями); 3) прогностична інформаційно-аналітична діяльність, ціллю якої є виявлення тенденцій, побудова сценаріїв і оцінка ризиків з метою передбачення майбутніх подій; 4) інформаційно-аналітична діяльність практичного спрямування, яка сприяє розробці конкретних рекомендацій та заходів для поліпшення ситуації, що склалась на практиці, наприклад, для вдосконалення правового регулювання (під час розробки законопроекту), для підвищення кваліфікації кадрів в організації (у

разі визначення критеріїв, за якими обирається новий персонал організації), для підвищення ефективності маркетингу фірми (у разі визначення підходів у рекламі продукції) та будь-яких інших змін на краще у інших сферах суспільного життя.

Зроблено висновок, що результати інформаційно-аналітичної діяльності – це універсальний пакет опрацьованих, узагальнених і взаємопов'язаних даних, що формує надійну базу для стратегічних, тактичних та оперативних рішень у бізнесі, державному управлінні, науці й безпековій сфері. До таких результатів належать короткі інформаційні повідомлення, ґрунтовні довідки й огляди, прогнози, рекомендації та експертні висновки, а також більш «технічні» продукти – бази даних, інформаційні моделі та інтерактивні дашборди. Усі вони різняться глибиною опрацювання й деталізацією, але об'єднані спільною метою – виявлення закономірностей, трендів, ризиків і можливостей шляхом сучасних методів збору, аналізу та інтерпретації інформації. Представляються такі результати у форматах, що найкраще відповідають потребам аудиторії: від класичних письмових звітів і презентацій із візуалізацією до інфографіки, відеооглядів та інтерактивних вебплатформ. Така багатоформатність забезпечує гнучкість, швидку доступність і високу прикладну цінність інформаційно-аналітичних продуктів, істотно підвищуючи якість управлінських процесів, ефективність комунікацій і точність стратегічного планування.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації не викликає сумнівів. Положення дисертації ґрунтуються на теоретичних дослідженнях, висновки є достовірно обґрунтованими та базуються на теоретичних судженнях автора і матеріалах практики.

Наукова новизна одержаних результатів дисертації визначається тим, що вона є одним із перших у вітчизняній адміністративно-правовій науці цілісним комплексним дослідженням, яке присвячене розкриттю

особливостей адміністративно-правового забезпечення інформаційно-аналітичної роботи Міністерства юстиції України, розробці з врахуванням сучасних наукових досліджень теорії інформаційно-аналітичної діяльності як невід'ємного елемента публічно-владної діяльності суб'єктів публічного управління, та вдосконаленню на цій підставі положень чинного адміністративного законодавства.

Дисертант проаналізував значний масив спеціальної наукової правової літератури, яка присвячена проблемним питанням адміністративно-правового забезпечення інформаційно-аналітичної роботи Міністерства юстиції України. Тема дисертації дозволила здобувачу звернути увагу, по-перше, на зв'язок між інформаційною, аналітичною та інформаційно-аналітичною діяльністю в публічно-правовій сфері суспільних відносин, по-друге, на залежність змісту, видів, форм і результатів інформаційно-аналітичної діяльності від об'єму компетенції, що реалізує конкретний орган виконавчої влади.

Характерною рисою дисертаційного дослідження є його теоретико-прикладна спрямованість. Висвітлені автором пропозиції можуть бути застосовані у: науково-дослідній сфері – при проведенні наукових досліджень; правотворчості – для підготовки пропозицій до діючого законодавства України з питань адміністративно-правового забезпечення інформаційно-аналітичної діяльності та питань функціонування Міністерства юстиції України; правозастосовній діяльності – з метою вдосконалення діяльності Міністерства юстиції України та його структурних підрозділів; навчальному процесі – під час підготовки навчальної літератури, навчальних програм, навчально-методичних матеріалів, при викладанні лекцій, під час проведення семінарських і практичних занять з дисциплін «Адміністративне право України» і «Інформаційне право».

Заслужують на увагу наступні положення дисертації.

Так, на підставі аналізу наукових джерел, які присвячені адміністративно-правовій проблематиці, здобувач запропонував виділяти три періоди в історії розвитку адміністративно-правової наукової думки про інформаційно-аналітичну роботу (діяльність): а) з 1991 по 1999 роки; б) з 2000 по 2013 роки; в) з 2014 року дотепер. При цьому наголошено, що інформаційно-аналітична робота та інформаційно-аналітична діяльність, по-перше, лише час від часу потрапляли у сферу інтересів адміністративістів, по-друге, залишаються маловивченими та маловисвітленими об'єктами досліджень в адміністративному праві (підрозділ 1.1 дис.).

Слід погодитись із дисертантом в тому, що аналітична діяльність є багатовимірним феноменом, який характеризується множинністю методологічних підходів до її розуміння та інтерпретації. На підставі аналізу різних концепцій та наукових підходів здобувач запропонував авторське визначення аналітичної діяльності (підрозділ 2.2 дис.), під якою слід розуміти особливий вид професійної діяльності, яка: 1) має тісний зв'язок із інформацією, але змістовно ґрунтується на розумових здібностях суб'єкта (аналітика або групи аналітиків), який реалізує таку діяльність; 2) реалізується через систему когнітивних операцій (формування гіпотез, критична оцінка, синтез інформації чи знань, прогнозування). Ця діяльність, на думку здобувача, структурована на трьох взаємопов'язаних рівнях: онтологічному (як процес пізнання), методологічному (як сукупність методів і принципів) та інституційно-функціональному (як діяльність у певних організаційних рамках), а її результатом є аналітичний продукт (наприклад, рекомендація чи прогноз), спрямований на вирішення практичних завдань.

В дисертації було обґрунтовано та розкрито типологію інформаційно-аналітичної діяльності за цільовим критерієм (підрозділ 3.2 дис.), що дозволило виокремити чотири її базові види: 1) науково-дослідна інформаційно-аналітична діяльність, яка спрямована на отримання нових знань та сприяє генерації науково обґрунтованих висновків і ідей на основі

системного аналізу даних; 2) оціночна інформаційно-аналітична діяльність акцентує увагу на визначенні відповідності якості та ефективності об'єктів і процесів за заданими параметрами (критеріями); 3) прогностична інформаційно-аналітична діяльність, ціллю якої є виявлення тенденцій, побудова сценаріїв і оцінка ризиків з метою передбачення майбутніх подій; 4) інформаційно-аналітична діяльність практичного спрямування, яка сприяє розробці конкретних рекомендацій та заходів для поліпшення ситуації, що склалась на практиці, наприклад, для вдосконалення правового регулювання (при розробці законопроекту), для підвищення кваліфікації кадрів в організації (при визначення критеріїв, за якими обирається новий персонал організації), для підвищення ефективності маркетингу фірми (при визначенні підходів в рекламі продукції) та будь-яких інших змін на краще у інших сферах суспільного життя.

Зроблено висновок, що структура адміністративної компетенції Міністерства юстиції України включає до свого складу мету та завдання, предмет відання, повноваження і функції (підрозділ 4.2 дис.), де: а) мета – це тривалий, досяжний протягом усієї діяльності міністерства бажаний конкретний результат публічного адміністрування, який складається із досягнення проміжних разових цілей вчинення щоденних конкретних управлінських дій внаслідок практичної реалізації управлінських рішень; б) завдання випливають із мети, а їх реалізація спрямовується на досягнення проміжних цілей і загальної мети; в) предмет відання – це законодавчо визначена сфера, комплекс суспільних відносин, коло питань, щодо яких Міністерство юстиції України призначене здійснювати свою публічно-адміністративну діяльність; г) функції – це основні напрямки публічно-адміністративного впливу, забезпечуючи порядок у яких Міністерство юстиції України реалізує свій статус як суб'єкта виконавчої влади.

Здобувачем розроблено й інші положення, які є новими та важливими для подальшого розвитку науки адміністративного права.

У цілому дисертація носить завершений характер, мета дослідження досягнута, завдання роботи виконані.

Повнота викладу наукових положень дисертації в опублікованих працях. Основні положення та результати дисертації відображено у наукових публікаціях та апробовано на науково-практичних конференціях.

Реферат дисертації у цілому відображає зміст науково-дослідної роботи.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Оцінюючи належним чином зміст дисертаційного дослідження, вважаємо необхідним надати ряд зауважень щодо положень роботи, які потребують уточнення. Крім того, окремі зауваження стосуються спірних питань і потребують від дисертанта, як вбачається, додаткової аргументації.

1. Тема дослідження сформульована так, щоб дослідити в першу чергу особливості адміністративно-правового забезпечення певного правового явища. Структура ж дисертації та її висновки акцентують увагу на інформаційно-аналітичній роботі як явища адміністративно-правової дійсності, однак, що стосується авторського визначення «адміністративно-правового забезпечення інформаційно-аналітичної роботи Міністерства юстиції України», то воно є дискусійним.

У зв'язку із цим, хотілося б почути від здобувача пояснень щодо зміщення акцентів дослідження і чи не шкодить це загальним висновкам по роботі?

2. Неодноразово (в підрозділі 1.1 дисертації) здобувач звертає увагу на те, що інформаційно-аналітична робота є предметом досліджень багатьох наукових напрямів, які по-різному трактують зміст даного явища та розкривають його значення для розвитку суспільства, з чим можна погодитись. Однак, поняття «інформаційно-правової діяльності» та «інформаційно-правової роботи» в дисертації ототожнені. Тому, хотілось би почути думки здобувача стосовно даного зауваження.

3. У підрозділі 2.3 дисертації здобувач пропонує класифікацію владної діяльності на два види – зовнішню та внутрішню, яку взяв за основу для розкриття специфіки інформаційно-аналітичної роботи Міністерства юстиції України. Хотілося б почути від здобувача відповідь, чим обумовлено власне такий поділ владної діяльності по відношенню до інформаційно-аналітичної роботи?

4. Здобувач багато уваги в дисертації приділяє світоглядним концепціям розуміння інформаційної та аналітичної діяльності, що обумовлено необхідністю розкрити зміст поняття «інформаційно-аналітична діяльність». Однак вважаємо, що робота перевантажена аналізом інформаційної та аналітичної діяльності, яким присвячено окремі підрозділи – 2.1 і 2.2.

5. Особливості інформаційно-аналітичної роботи як елементу внутрішньої організаційно-управлінської діяльності в Міністерстві юстиції України здобувач розкриває в межах підрозділу 4.4 дисертації. Міністерство юстиції України. На нашу думку, інформаційно-аналітичній роботі в структурних підрозділах міністерства слід було присвятити цілий розділ та детально розкрити особливості її реалізації в кожному із них.

Проте, вищенаведені зауваження, які у певній мірі носять характер уточнень і побажань, не впливають на загальну позитивну оцінку якості виконаної дисертантом роботи.

ВИСНОВОК

Зміст дисертаційної роботи висвітлений достатньо повно, виклад запропонованих в роботі положень базується на ґрунтовному опрацюванні літературних джерел з проблематики дисертаційного дослідження. Автор сформулював свої висновки, які здатні стати значним внеском у розвиток вітчизняної науки адміністративного права. В цілому дисертація

Т.Г. Цибуліна є самостійним, завершеним науковим дослідженням, яке присвячене адміністративно-правовому забезпеченню інформаційно-аналітичної роботи Міністерства юстиції України.

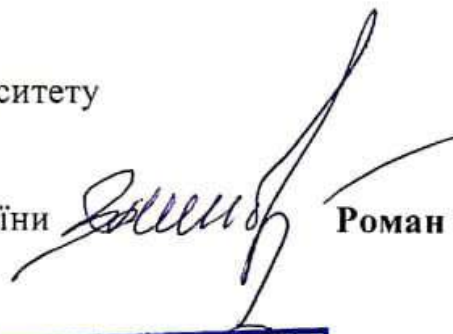
Підсумовуючи, слід зазначити, що дисертація відповідає вимогам Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197, а її автор – Цибулін Тарас Григорович – заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право та процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри адміністративного права
та адміністративної діяльності

Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого,

Заслужений працівник освіти України

Роман ШАПОВАЛ

Підпис	<i>Шаповал Р.</i>
Засвідчую	<i>[Signature]</i>
Нач.ВК	<i>Абб</i> р.
«	»